

Disputatio medica sistens millepedas ... / [Johann Philipp Elvert].

Contributors

Elvert, Johann Philipp.
Henninger, Johann Sigismund, -1719.
Université de Strasbourg.

Publication/Creation

Argentorati : Literis Josiae Staedelii, [1711]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/f2r48euz>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Q. D. B. V.

DISPUTATIO MEDICA

SISTENS

MILLEPEDAS,

IN ILLVSTRI ARGENTORATENSIVM
UNIVERSITATE

PRÆSIDE

*VIRO Nobilissimo, Amplissimo,
Experientissimo atq; Excellentissimo*

DN. JOH. SIGISMVND
HENNINGERO,

MED. DOCTORE EJUSDEMQUE ET
BOTANIC. PROFESSORE PVBL. ORD. LONGE
CELEBERRIMO, ET H. T. FACVLTATIS
MEDICÆ DECANO SPECTABILI,

DN. PATRONO, FAUCTORE ATQVE
PRÆCEPTORE AD DIES VITÆ COLENDO,

SOLENNI ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT,
JÖHANNES PHILIPPVS ELVERT,
SPIRENSIS, AUCTOR.

Ad d. 12. Mens. Februar. MDCCXI.

HOR. LOCOQVE SOLITIS.

ARGENTORATI,

LITERIS JOSIÆ STÆDELII, ACAD. TYPOGR.

I L L U S T R I
L I B E R A L I T A T I S
O T T O N I A N Æ
D N N. D I R I B I T O R V M
C O L L E G I O.

V I R I S
*MAGNIFICIS, NOBILIS-
SIMIS, MAXIME REVERENDIS, AM-
PLISSIMIS, CONSULTISSIMIS, PRU-
DENTISSIMIS, EXPERIENTISSI-
MIS AC SPECTATISSIMIS.*

M Æ C E N A T I B U S S U I S
M A X I M I S

Hanc Dissertationem Academicam

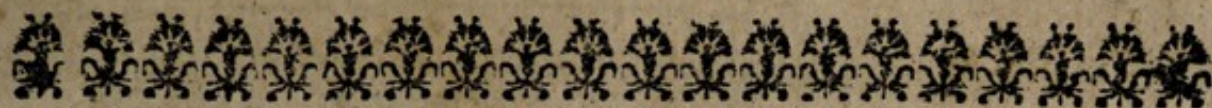
devota

qua par est, animi submissione

D. D. D.

JOH. PHILIPPUS ELVERT,

AUCTOR

PROEMIVM.

TRia vastissima regna,
 minerale, animale & ve-
 getabile, largissimum pe-
 nu remediorum nobis sup-
 peditare, notius est, quam

ut hic demonstrari debeat, ita ut nil fere
 in iis existat, quod non dextre adhibitum
 in emolumentum corporis nostri cedere
 queat, ut proinde non tam inopia quam
 copia & abundantia medicamentorum
 laboremus. Imo quæ sunt aut putantur
 venena, & vitæ nostræ insidiantur, legi-
 time præparata, & cicurata optima eva-
 dere possunt & validissima medicamen-
 ta, præcipue si existunt in manu periti ar-
 tificis, ubi sæpius morbis tanquam Deus
 ex machina occurrunt, ubi enim virus ibi
 virtus. Illa etiam quæ videntur vilissima,
 sordida & abjecta, sæpius maximum effe-
 ctum in graviorum etiam morborum cu-

ratione exferunt, & alia pretioſa & rara æſtimata multis paraſangis poſt ſe relinquant. Pro exemplo ex animali regno eſſe poſſunt plura animalia & inſecta, uti ſunt lumbrici terreſtres, formicæ, cantharides, aranei, lacerti, ſcorpia, hirudines, ſcarabæi, &c. imo ipſi pediculi & cimices, quæ ultima animalcula eſſi potius in pœnam quam remedium homini data eſſe videantur, tamen & hæc uſu Medico ſuo tempore non carent. Non infimum vero locum inter hæc obtinent Afelli ſeu Millepedæ, animalcula utut viliffima æſtimata, in Medicina tamen uſiſſima, & efficaciffima, quæ in Cathedram Medicam producere, inque virtutes eorum inquirere in præſens conſtitui, cum enim temporis & ſtudiorum ratio poſtulent, ut publicum aliquod profectuum meorum in Medicina ſpecimen ederem, placuit hæc animalcula ſeligere, & in his ingeniū vires experiri. Altiffimum Numen invocantes, ut conatus noſtri feliciter procedant.

I. Ut

I.

VT vero ordine procedamus, ab eorum denominatione initium faciemus. Et quidem

Græcis dicuntur ὄνοι Galeno hinc inde in suis scriptis, item ὄνισκοι Dioscoridi & κερβαρίδες, alijs πολύποδες, vel conjunctim ὄνοι πολύποδες, item ὄνοι κατοικίδιοι, nonnullis etiam τύλοι, alijs κύαμοι & hæ sunt præcipuæ denominationes Græcæ. Latinis appellatur Afelli, Millepedæ, Millepedes, & sic in officinis Pharmaceuticis communiter appellari solent: centipedes, multipedes; Cælio Aureliano Chronic. l. 4. c. 4. dicuntur procelliones, alijs porcelliones, quam vocem adhuc retinent Itali, à quibus vocantur hæc animalia porcelleri, & in Lugdunensia Gallia porcelets. Marcellus Empiricus appellat cutiones. Germanice dicuntur Maur=oder Keller=Esel/Schäffelein/Keller=Wurm. Gallis Cloportes, Pourcelets.

II.

Et hæ sunt præcipuæ denominationes. Et quidem ὄνοι, ὄνισκοι, Afelli dicuntur, non quod asino quoad formam sint similes, vel quod motu tardiore incedant, satis enim celeriter sese subducere, & abscondere queunt, sed quod ad colorem ejus lividum potissimum accedant, Germani etiam hoc nomen retinent, & nominant Maur=oder Keller=Esel/ quia ut plurimum in cellis vinariis, sub regulis & muris, eorum rimis aliisque similibus locis humidis reperiuntur: τύλοι

à cutis callo & duritie. *κύαμοι*, quia contacti in sese contrahuntur, & in globulum complicantur, ubi tum temporis formam fabæ quadantenus referunt, seu quod juxta Jonston. è fabarum folliculis seu culmis prodire soleant. Millepedæ dicuntur non proprie, sed idem hic significat ac animal pluribus pedibus præditum, nam quatuordecim tantum habent pedes, septem nimirum in quovis latere.

III.

Referuntur vero Millepedæ ad insecta terrestria multipeda non alata, & brevem hic earum dabimus descriptionem, seu delineationem. Sunt insecta exanguia ovipara, parva, digitum transversum vix longa, semidigitum fere lata, colore livido cinericio nigricante, in superiore præcipue parte seu in dorso, in ventre vero albicante, quatuordecim pedibus gaudentia, utrinque septem, singulis pedibus una junctura vix perceptibilis, latera circa pedes serræ modo sunt dentata, cutem obtinent quasi squamosam & quadantenus callosam, ex novem flexuris partim majoribus partim minoribus constantem, unde sese contrahere possunt & complicare, & juxta Scribonium Largum conduplicare in orbem pilulæ rotundissimæ similem, vel ut Galenus loquitur ad fabæ similitudinem, in cutis prominentiis seu flexuris hinc inde nigriores seu luteæ maculæ conspiciuntur. Instructa sunt in capite duabus antennis prominentibus, mediantibus quibus viam tentant. Prædita sunt cauda bifida longiuscula acuminata. Cutem quandoque sponte deponere nonnullis putatur, cum eorundem exuviz interdum reperiantur, de quo tamen non immerito dubitatur. Degunt in cellis aliisque locis subterraneis, uliginosis ac humidis, rimis parietum, sub tegulis, lapidibus, hydriis, & vasis aquariis fi-

Ætibus in hortis, item in medullis arborum excelsis, & inter corticem ac caudicem putrescentem. Tepido humore vivunt, juxta Jonston. in rimis parietum, aut ædium latebris hyemem transigunt. In calidis regionibus & siccis etiam reperiuntur, sed ibi nocturno rore vaporeque refarciunt, quicquid per diem humoris fuerat exhaustum.

IV.

An ovipara sint vel vivipara nonnulli dubitant: Plerique ovipara statuunt, & quidem Joh. Jonston. Hist. Nat. de insect. 1. 2. tit. 2. c. 1. p. m. 170. ovipara refert his verbis: coeunt, & à coitu ova deponunt candida, splendentia, margaritulis similia multa, & eodem loco coacervata, ut anno 1583. observavimus. Ex ovis primum vermes duriusculi excluduntur, qui aliquantisper fere immobiles hærent & albicantes, tandem parentum more liquorem aut rorem sugunt. Vivum tamen Millepedarum partum observavit, Philipp. Frauendorffer. C. N, C. Dec. 3. ann. 3. obs. 2. p. 3. ubi dum Millepedam microscopio lustrat, circa primum pedunculorum parà capite numerando, vidit aliquid sese movere, non multo post animalculum instar minimi pediculi celerrimo cursu prorumpere, insequente mox altero, tertio usque ad trigesimum septimum intra brevissimum tempus: erant autem hi aselliuli bene formati ejusdem inter se magnitudinis, ex eodem foraminulo in loco ad partum cæteroquin inconsueto & quidem matre mortua egressi. Hisce subjungit Christianus Langius in Lect. de Mat. Med. p. m. 429. quæ ipse observavit, his verbis: communiter dicitur, quod ponant ova, quæ in loco humido excluduntur, sed memini, me aliquando observasse, quod foemellæ ova & tenellulos asellos ventri adhærescentes gerant, pene ad

morem cancerorum fluviatilium : Si quid in hac re conjectari licet, forsan ova sua naturaliter deponunt, ex primo pari pedunculorum, sicuti e. c. gammari seu cancri fluviatiles per certum foraminulum tertio pari brachiorum in primo osse insculptum parere solent, uti de cancri fluviatilis partibus genitalibus prolixè agit Luc. Anton. Portius C. N. C. Dec. 2. ann. 6. obs. 19. p. m. 48. seqq.

V.

Referimus itaque Millepedas ad insecta ovipara, uti talia ovula rotunda rubicundi coloris præterita æstate, sæpius sub vasis aquariis in horto conspeximus. Et sic etiam statimus ex præexistente seminio & maris ac femine congressu produci easdem, non vero absque præexistente ovulo ex sola aliorum corporum corruptione seu putredine procedere æstimamus, quamvis in locis uliginosis potissimum proveniant, generationem enim æquivocam hinc locum non habere asserimus. Nam quod ad instantiam attinet, quando easdem etiam in corpore humano produci posse quidam exempla proferunt, ita Joh. Laurentius Lælius C. N. C. Dec. 11. Ann. 1. obs. 98. p. m. 228. refert de puella 15. annorum, quæ à perpeffis ultra biennium variis symptomatibus, diversis multorum medicamentis frustra adhibitis liberata fuit Syr. emetico Angeli Salæ, quo mediante plures quam 60. Millepedas expulit, & Joh. Nicol. Binninger C. 4. obs. 3. de quodam, qui certa quadam die Millepedas vivas evomuit innumeras, per hypocaustum currentes. Cum in priori casu ipsa puella confessâ fuerit, se aliquando magna siti infestatam ex vetusta aliqua cisterna bibisse, hinc facile potuit seminium illarum haurire; in postero-

ri Binnigerus fatetur , in corpore tali cachectico , ejusmodi bestiolas omnino generari potuisse , cum forte imprudenter earum semina cum alimentis admisisset , quæ à calore nativo animari , & idonea putrefactione uti vermes nutriri potuerunt. Nam quod ad Vomitum illum attinet , quem describit. Ros. Lentil. Miscell. Med. Pract. Part. 1. p. 89. ubi præter alia etiam 162. Millepedæ rejectæ fuere , ille morbus omnino ad fascinationem est referendus, sicuti prolixè describitur à p. 81. ad p. 102.

VI.

Differentiam quod concernit , videtur non nisi unam esse speciem , nec inter se differre nisi magnitudine , colore atque loco , dum nempe sunt majores vel minores , coloris fusci cinericei vel albicantis , vel domesticæ aut sylvestres , uti Nicolaus Lemer. trait. univers. des Drog. simpl. p. m. 496. ratione loci natalis differentiam facit , quando inquit : Il y en a de deux especes : les uns sont domestiques , & ils se trouvent dans les fentes des pierres , aux lieux humides & salpetreux , dans les caves. Les autres sont sauvages & ils se tiennent dans les bois. Non enim videtur vel magnitudinem speciem variare cum nutrimentum copiosum hic maximam partem conferat , nec colorem , qui pro diversitate ætatis & loci variat , nec locum , licet locus ubi degunt differentiam & electionem dare possit ad usum Medicum , sicuti majores tanquam meliores ante laudato Lemery expetuntur. Nam aliud plane insectum intelligit Plinius libr. 20. c. 2. ad Millepedas nostras plane non referendum , quando inquit : folia peponum sanant cum vino canis morsus , item Millepedæ , spea Græci vocant (ubi

(ubi in notis in margine, sepa Lucano tabificus seps, cum inquit, ossaque dissolvit cum corpore tabificus seps, multipedæ, sepa) ob longam pilosis pedibus, pecori præcipue nocivam, morsum tumor insequitur & putrescit locus. Nam hoc ipsum animal inter serpentes mortiferos refertur. Describitur ab Aëtio sepe tetrab. 4. serm. 1. c. 26. p. m. 774. & à sepibus percussis sanguinem excerni, insequi saniem graveolentem, & affectæ partis putrefactionem, & intra 3. l. 4. dies perire. Vnde à σήπω putrefacio nomen obtinere dicitur, & ab eodem verbo Græco medicamenta septica appellantur, quæ vim putrefaciendi obtinent.

VII.

Sed ad usum Medicum quem obtinent, potissimum accedamus, cum hujus gratia harum examen sit primario institutum; Et quidem veteribus jam usus innotuit, ut Galenus dixerit, in Medicina maximas habere commoditates, & Langius Mat. Med. p. m. 429. in Medicina multiplicis esse usus, & Ertmüller, etsi sint insecta vilissima in medicina tamen esse utilissima. Virtutem autem & efficaciam suam obtinent à Sale volatili æri nitroso, quem magna quantitate in se possident. Vnde obtinent virtutem aperiendi, attenuandi, incidendi, discutiendi, abstergendi, penetrandi & resolvendi, præcipue vero utilitatis peculiaris sunt in mucilagine tartarea resolvenda, calculoque ad mucilaginem reducendo, in obstructionibus viscerum aperiendis, ex quibus recensitis facile patet in multis morbis insignem laudem mereri, uti ex thesibus sequentibus in specie patebit.

VIII.

Præcipua vero virtus, quam obtinent est diuretica, quæcunque enim Sale nitroso gaudent valde

de efficaciter Urinas pellant. Hinc Urinae difficultati auxiliantur, mucilaginem Tartaream renibus impactam abstergunt, concretionem sabulosam & mucilaginosam resolvunt, unde in dysuria, ischuria, calculo, tam praecavendo quam curando, doloribus nephriticis &c. laudantur. Praecipue vero in curando calculo commendantur & in confirmationem hujus rei allegantur Horat. Augenius Tom 2. l. 9. ep. 8. p. m. 609. & Wilhelmus Laurenbergius in epistola de calculo; quorum prior exemplum profert de puero calculoso sectioni jam destinato, & de juvene 18. annorum, quorum uterque usu millepedum fuit curatus: Remediam hoc erat, & Pulv. milleped. praep. ʒi ad summum ʒiij vā vitæ ʒβ. Juris eicer. rubr. ʒix. vel x. capiat horis ante prandium quinque; hujus remedii usu, qui proxime incidi debebat, liber ab omni calculo nono die fuit. Ad imitationem Augenij, With. Laurenbergius ut ipse de se refert, pro vecta jam aetate calculo vesicae obnoxius factus, eo tamen, Jehovahæ auxilio vi medicamentorum admirabili, & labore molestissimo quidem, attamen in defesso liberatus est, sicuti integram historiam lectu dignam prolixè recenset. Dan. Sennertus Practic. l. 3. part. 8. f. r. c. 2. p. m. 847. seq. & ex hoc deinde plurimi alii auctores.

IX.

Uterius hunc contra calculum effectum confirmat Ettmüller. Schroed. dilucid. in Anglia duabus mulieribus calculo afflictis cum fructu potum hunc fuisse propinatum, eo modo, quem describit Sennertus loco alligato. Hinc pro praeservando calculo vesicae infundere millepedes in cerevisiam fermentandam, & inde potum parare. Et testimonio ejusdem Ettmülleri, Lindanus curavit aliquos ea methodo, quam descripsit Sennertus, cum pulvere millepedum; vel de-

cocto millepedum cum ciceribus. Et hinc sub variis formulis possunt exhiberi; & quidem in forma pulveris, cum arcano duplicato, vel tartato vitriolato aut in forma potionis. v. c. ℞. Millep. præp. Lap. percar. ocul. 69. præp. āā. ʒj arcân. tartari gr. xv. Aq vitæ chærefol. fragor. halicacab. āā. ʒij syr. dialth. Fernel. q. s. f. potio cochleatim sumenda. Aut in forma pilulari pro scopo diuretico hac ratione describit Willis. Pharmac. s. 2. c. 2. p. m. 83. ℞. Millep. præp. ʒij flor. sal. ammon. ʒß. Nuc. Mosch. ʒß. Thereb. Venet. q. s. sumat iiii. bis in die. Idem ibid. parat quoque aquam destillatam diureticam non inefficacem h. m. ℞. millep. recent. lb ij. fol. aparin. chærefol. saxifrag. virgæ aur. āā. Mij rad. raphan. sylvestr. ʒvj Nuc. Mosch. ʒj bacc. Junip. Sem. Dauc. Sylv. āā. ʒij concisis & contusis affunde serilactis c. vino alb. lbviii; destill. organis communibus, liquor totus misceatur, dos. ʒiiij bis vel ter in die. Aut succus expressus potest exhiberi juxta eundem Willisium hac ratione: ℞. milleped. rec. lotor. num. 40. ad 60. Nuc. Mosch. ʒß simul contusis affunde v. saxifrag. (vel vin. alb. generos) q. s. f. expressio & ebibatur. Sub forma tincturæ quoque exhibet, paratam ex Millep. siccatis cum tinctura salis tartari, quam in vehiculo idoneo â gt. 15. ad 30. propinat.

X.

Circa affectum hujusremedii Laurenbergius notavit se post ejus assumptionem totius corporis calorem percepisse, tribus vel quatuor horis à sumto medicamento pectoris quandam compressionem, & quasi imminens animi deliquium. Usu continuato sub pubis osse ad regionem ostij vesicæ magnos sentire cœpit dolores, paulo post parum Urinæ profluebat, & cum ea lamellæ exiguæ instar squamæ piscis subrubræ, quæ licet

licet aliquam visciditatem habere viderentur ad tactum tamen in sabulum resolvebantur, ita ut manifesto appareret, tunicam vel crustam esse à majore calculo solutam. Cujus medicamenti usum cum continuaret, interdum tertio, quarto, nonnunquam quinto die hujusmodi lamellæ crassiores & fragmenta grandiuscula profluxerunt, præcipue ubi balneo aquæ dulcis uteretur. Cum vero & à calculo & ab ejus fragmentis orificium vesicæ esset sauciatum, ad leniendum dolorem medicamenti usus est. Atque ita horum medicamentorum usu 17. septimanarum spacio à calculo isto liberatus est.

XI.

Nòn immerito hic cautela subjungenda, non promiscue in leviori etiam casu millepedas exhibendas esse aut alia fortiora diuretica, quod etiam admonet Paull. Barbett. Prax. Med. cap. de dol. nephritico p. m. 231. his verbis: superest hoc loco moneamus, insecta ea cantharides, millepedes, similisque conditionis alia, diureticis annumerata, non statim ac Urinæ excretio impedita est, usurpanda, cum sæpius plus damni quam commodi ægrotanti adferant, eò quod ejusmodi animalculorum minutissimo satis insit virium, etiam crassissima, attamen fluxilia, mucum scilicet, calculos, arenulas & ejus generis alia, ureteres transire valentia, penetrandi expellendique. Hinc alia tanquam correctoria addi possunt: sic quando exhibent pulverem milleped. nonnulli addunt flores nitri Mynsichti. Alii Nucem Moschatam. Nonnulli cum emulsionibus ex sem. 4. frig. maj. milij Solis papav. alb. & aquis diureticis propinant, aut parant decoctum diureticum ex mucilaginoso & dulcibus concinnatum, v. c. ex rad. glycyrrh. alth. gramin. bacc. alkek. passulis, sem. 4.

frigida. hordeo &c. Addito syr. dialth. Fern. & in hoc exhibent. Hac enim ratione Sal volatile acere mitigatur & temperatur.

XII.

Cum hic laudentur millepedes ad calculos in mucilaginem reducendos, non prolixè tractabimus illam questionem an dentur verè medicamenta lithontrica? Equidem plurima remedia, imò arcana sub hoc titulo venditantur, sed si dicendum quod res est, effectus titulo non respondet, & sæpius cum exiguo vel nullo fructu exhibentur, modo non quandoque cum damno & noxa darentur. Hoc quidem affirmamus, mucilaginem ejusmodi tartaream nondum in siliicam duritiem concretam ope medicamentorum resolvi posse, ut sub forma mucii, luti vel arenularum excrementur, quod millepedes præstitisse exemplis antea productis patet. Hunc effectum iisdem non denegat Den. Ludovici Pharm. de diureticis animalibus, accuratus alias remediorum censor, inquit: Certum est nobis, quod arenosas in vesica conglobationes interdum expulerint, tum per se tum aliis solventibus sociati. Certum tamen & hoc est quod in compacto siliicoque Dulch. nil valeant, nil aut parum in propellendo renum calculo, præsertim vehementiori ureterum crispatura, cuius iudicio & nos accedimus. Concludimus verbis Horatii Augenii l. c. p. m. 609. Calculum durum & antiquatum frangere nemo potuit, molliorem, raphaceum, friabilem, recentem cum difficultate frangemus, in juvene, non in sene, ubi aperti sunt meatus, non adstricti, ubi vires validæ, ægrotus Medico paret, Medicusque suo munere perfungitur. Subjungit tamen: Ac etiamsi conditiones adsint hujus-

modi, raro tamen hoc opus medicamentis absolvitur.
In qua sententia & nos acquiescimus.

XIII.

Vtri millepedes ob sal volatile nitrosum egregie incisivum potentem vim diureticam possident, ita etiam conducunt in iis morbis, ubi serum superfluum per vias Urinarias est eliminandum, cum non tantum vim diureticam obtineant, sed etiam seri visciditatem & lentorem, & propterea facile in partibus stagnans tumores oedematosos pariat, emendent, eique fluxilitatem concilient. Ita in cachexia, & hydrope conducunt, partim serum evacuando, partim in gelatinam abiens attenuando & liquando. Willis in hydrope scorbuto superveniente laudat, & h. m. exhibet. ℞. Milleped. præp. ℥iij sal tartar. ℥ij Nuc. Mosch. ʒj M. f. pulv. dos. ʒβ bis in die cum liquore appropriato. River. in Prax. in hydrope præbet asellos cum vino albo tritos, diu continuatos, tanquam remedium efficacissimum ad provocandam urinam. Et sæpius in hydrope sale volatili prædita remedia fixis sunt præferenda, uti hoc ipsum quoque monet Willis Pharm. Rat. Sect. 2. cap. 3. b. inquit: in hoc statu ad urinas ciendas ea tantummodo propinare oportebit, quæ sanguinis constitutionem ita restitunt & emendant, ut pars serosa intra renes separari & uberius amandari possit, in quem finem non acida aut lixivialia, verum sale volatili prædita destinantur. Nam sæpius observavi, in ejusmodi ægrotantibus, ubi mineralium stigmata acida, salis tartari aliorumque deliquia aut solutiones, noxx potius quam commodo extitere, succum herbarum sale volatili abundantium, nec non millepedarum expressiones plurimum juvasse. Jonst. Pract. lib. 4. c. 47. in ascite lau-

dat sal millepedarum , qui si evomitur pro deplorato æger à quibusdam habetur. In Tympanite si aliqua remedia opem promittunt infusum millepedarum cum Nuce Moschata in aqua diuretica commendat Willis Pharm. rat sect. 2. c. 4. p. m. 151.

XIV.

Ad humores viscidos resolvendos utiles sunt, ita in appetitu ob ventriculi mucilaginem imminuto laudat Schroëderus, licet nos in hoc affectu commodiara & meliora prostare censeamus. In ictero à bilis visciditate, & hinc orta obstructione quoque utiliter dantur. Galen. in l. de medicinis facil. parab. in morbo regio ex multo propinat. Et Plin. l. 50. c. 11. in vini hemina exhibitas laudat. Nec solum in Hepatis sed etiam reliquorum viscerum infarctu utiles sunt, quia potenter incidunt, penetrant & resolvunt, hinc Etmüll. etiam in affectibus splenis & hypochondriis magni usus esse dicit. Willis. Pharm. Rat. Sect. 2. c. 1. p. m. 126. h. m. in ictero præscribit: ℞. Milleped. recent. & viv. n. 50. ad 100. croci ʒβ Nuc. Mosch. ʒj simul contusis affund. √Chelidon. ʒiiij f. expressio fortis & ebibatur, ad hunc modum sumatur primo semel, dein bis in die per septimanam.

XV.

Inprimis vero in asthma & resolvenda mucilagine implente & infarciante Pulmones, non haberi potentius remedium idem Etmüllerus affirmat, ratione salis volatilis incidentis, quocunque modo præparentur & propinentur, propinati in mediocri dosi sunt expertissimi in asthma, sive aselli cum aceto & vino propinentur ad aliquot. gr. v. usque ad ʒj sive in petia ligati infundantur vino & hoc post

expressionem hauriatur, ad infarctus pulmonum mire conducit & egregie convenit; alii faciunt Electuarium ex milleped. præparatis cum melle & gum. ammoniaco pro curando asthma & similibus pulmonum affectibus est expertissimum & potentissimum. Galen. lib. 7. de compos. med. sec. loc. cap. 6. p. m. 186. ubi de orthopnæa seu asthma agit, inquit: cæterum asellorum meminit inter ea (Asclepiades nempe, quæ ad dyspnoicos conscripsit) ut qui tenuatoriam & discufforiam vim habeant, verum quo consilio ad usum ipsorum pervenerit, non habeo quod dicam. Idem affirmat Andromachum ad orthopnæam Elaterrii oboli dimidium cum asellis tritis ex væ cyatho dedisse. Ettmüllerus hinc inde in suis operibus valde extollit eorum usum. In Praxi dicit: aselli ex præstantissimis sunt specificis, contra asthmata, communiter quidem ad humida laudantur, non inepte tamen etiam ad convulsiva adhibentur. Adeo ut fomiti quorumvis asthmatum eradicando videantur convenientissima & cap. de aëris inspiratione læsa dicit: vix scio an melius magisque conducens remedium sit contra asthma, quam aselli, hi ipsi namque ab omnibus authoribus commendantur, quidam vinum macerationis millepedum pro potu ordinario asthmaticis propinant. Subjungit: recte hinc dicit Lindanus in Coll. M. S. super Hartmannum: quod in solo hoc animalculo perfecta sit cura asthmatis. Concludit his verbis: Et sane multa alia in his latent arcana, quæ paucis nota.

XVI.

Joh. Ferdinand. Hertodt in sua Crocologia c. 13. pag. m. 128. in asthma puerorum commendat, inquit: Nos in asthma puerorum millepedas, cum cro-

co & cinamomo vino infundimus, & modico sacchari
candi albi edulcoramus, certissimo experimento. Fran-
cisc. Joël. in sua Praxi sequentem potionem usurpavit
in asthma, ex quo deinde plures aliam defumserunt.
℞. Vin. Milleped. vel asellor. ℥viii syr. hyssop. mar-
rub. āā. ℥ij Essent. helen. ℥ij Croc. ʒʒ. M. f. potio pro
aliquot dosibus. Tale vinum macerationis millepe-
dum in dicta loco vini consueti, quidam adhibendum
suadent, cujus vini usum mire commendat Ettmüll.
Instit. p. m. 84. in asthma senili. In phthisi nonnul-
li quoque exhibent, uti Bonet. in Polyath. p. m. 61.
dicit: quin imo pulvis oculorum 691. millepedum,
aliorumque sale alcali aut volatili prædicatorum sæpe
magno cum fructu exhibetur. In phthisi sub forma
pilularum dat Willis. Pharmac. rat. Sect. 1. c. 6. p. m.
51. ℞. Milleped. præp. ℥ij pulv. sem. uttic. bardan. āā
ʒʒ ol. nuc. moschat. stillat. ʒj sal. succin. ʒʒ succ. gly-
cyrrh. q. s. f. pil. exiguæ, quarum tres sumantur ma-
ne & vesperi. In tussi puerorum convulsiva & phthisi
incipiente seq. præscribit mixturam ibid. p. m. 54. ℞.
Milleped. vivorum mundat. ℥ij sem. anis. ʒj nuc. mosch.
ʒʒ sacchar. albiss. ℥j contusis affund. aq. hyssop. ℥vj li-
macum ℥ij f. expressio fortis. dos. cochl. ij vel iij bis in die.

XVII.

Uti in asthma humido & viscido utiliter ex-
hibentur, ita quoque in convulsivo non inepte dan-
tur, in forma pilular. exhibet Bonet. Polyath. pag. m.
168. ℞. Millep. præp. ʒij flor. benz. ʒʒ salis succin. ʒij
Extr. helen. ʒʒ Castor. ʒʒ Croc. ʒj Thereb. Venet. q.
s. f. massa in pilulas exiguas formanda, capiat iij omni
mane & vesperi. Sicuti eadem Willis, tract. de morb.
convulsiv. cap. 5. p. m. 485. hoc modo præscribit in
convulsionibus. ℞. Pulv. Milleped. præp. ʒij sem. am-

meos ʒj f. pulv. divid. in 10, part. æq. fumatur dosis bis in die. Vel asellis 12. contusis cum vino albo affuso exprimatur succus f. haustus, fumatur bis in die. Vel ꝑ. Miliped. mundator ℥ij caryophyll. concis. ʒß superaffunde vini albi ℥ij destillentur in cucurbita vitrea dos. ʒj ad ʒiß bis in die. Nec solum in motibus convulsivis, sed etiam in Paralyfi idem Willis. Patholog. part. 2. c, 9. p. m. 219. in forma pilularum præscribit. ꝑ. Millep. præp. ʒiiß Margar. ʒiß rad. dictamn. Cret. ʒj Thereb. Venet. q. s. f. Massa, formetur in pilulas exiguas dos. ʒß superbibendo haustulum aquæ destillatæ.

XVIII.

Cum insignem possideant vim incidendi & discutendi, in angina aliisque tumoribus resolvendis & absumendis commendantur. Galenus l. 6. d. comp. med. sec. loc. p. m. 174. sub titulo, quæ Archigenes scripsit ad gurguliones inflammatos inquit: quidam asellos in potu exhibent, aut delingendos dant, aut dolentibus & affectis partibus illinunt & valde se juvari testantur. Diosc. l. 2. c. 23. q. Millepedes illini anginis cum melle utilissimum. Platerus in sua Praxi: in angina oleum in quo millepedes coquantur utile dicit: idem dicit: cum tumores non solum elicere, sed eosdem simul exsiccare, absumere, digerere animus est, ad seq. progredimur, millepedes siccatos, pulverisatos & cum melle inunctos, conf. Bonet. Polyalth. p. 11. & 12. in aliis quoque tumoribus & concretionibus, item in scrophulis parotidibus &c. discutendis cum fructu applicantur.

XIX.

Singularis quoque vis anodyna iis adscribitur, unde in multis morbis cum dolore conjunctis adhi-

bentur. Galen. l. 2. d. comp. med. sec. loc. p. m. 137. ubi de cephalæa s. capitis dolore antiquo agit, inquit: maxime etiam profunt, sub aquario vase nascentes aselli, millepedæ appellati si oleo incoquantur, & Willis Patholog. part. 2. c. 2. p. m. 149. q. Millepedum usus hic omitti aut postponi non debet, utpote quorum succus expressus, aqua destillata, etiam pulvis ex iis paratus pro curandis antiquis & pertinacibus cephalalgis opem sæpe egregiam præstant. Similiter quoque in aurium doloribus præscribuntur: Galen. l. 3. de comp. med. sec. loc. sub titulo quæ pharmaca Archigenes ad aurium dolores conscripsit, q. Severus asellos cum unguentis tritos ulceratis infundebat. Bonet. Polyalth. p. m. 999. q. in doloribus aurium convenit oleum decoctionis asellorum, tepide auribus instillatum, aut cum bombace iisdem intincta immissum, & Riverius Prax. lib. 3. c. 3. p. m. 220. aselli in oleo violacco, nymphææ & rosaceo infusi & expressi in doloribus aurium præstans faciunt anodynum. Hæc enim animalia eximiam habent vim dolorem sedandi eaque ratione in doloribus, dentium, hæmorrhoidum aliisque usurpantur, & in oleis cum aqua decoquantur ad aquæ consumptionem.

X X.

Non tantummodo vero in doloribus oculorum sed etiam aliis eorundem affectibus conducunt. Unde Joh. Jonston. hist. Nat. de insect. p. m. 170. q. Oculorum fere omnes morbos ab adnatis vel innatis ortos tollunt, catarrhata excepta, si recentes bene contriti ex convenienti liquore sumantur, vel extra adhibeantur. Langio l. c. oculorum vitiis interne & externe mederi dicuntur. Ita in inflammationibus oculorum interne pulverem Millepedum præscri-

plur Joh. Muys Chirurg. ration. decad. vj. obs. 8.
p. m. 21.

XXI.

In dolore hæmorrhoidum urente sæpiusque atrocissimo, gratum millepedæ præbent levamen, ita Jonston. Pract. l. 4. c. 35. suadet ut millepedes in adipe Gallinæ, butyro non salito an. part. æq. & adipe anguillæ ad consumptionem decoquantur. Obstetrix Gallica part. 4. c. 4. his sic utitur. R. Poma arida (vel potius putrida) bulliant cum aqua rosacea ad molli-
tiem, admisce asellos contritos, tunc inducantur linteo & imponantur m. & v., videbis tumorem, inflammationem & dolorem statim mitigari. Petr. Borellus c. 1. obs. 63. p. m. 65. asellos cum radice porri in oleo incoquit, & si sunt externæ hæmorrhoides illinit, sin vero internæ intus infundit oleum. Mos. Charas Pharm. ita præscribit: R. Pulp. milleped. Ung. popul. ol. ovor. āā ʒj extract. opij ʒj M. f. l. a. lini-
ment. Sed opium anodynis externis frustra addi videtur. Reiner. Solenander Consil. Med. Sect. 4. Cons. 20. p. m. 381. Unguentum inde conficit, sed ait se sæpius hoc ante hac usum, & uti feliciter, parat h. m. R. olei violac. ʒij asellorum ʒj addit, centum aselli mediocres ut plurimum unciam pendent, tusos inde oleo, atque in vase terreo leviter coque, tum adde ceræ albæ recentis unciam mediam, deinde cola & exprime in aquam frigidam, si exterius prominent, unguentum in splenio imponit, sin intus latent in formam glandis involvit, atque splenium linamento inductum superaddit. Eosdem asellos in doloribus hæmorrhoidum tanquam remedium secretum laudat Rod. à Fonseca, l. 1. Cons. 27. p. m. 184.

XXII.

In doloribus scorbuticis, item in arthritide vaga scorbutica quoque à nonnullis utiles censentur conf. Willis, de affectibus hystericis & hypochondriacis. Et quidem in arthritide vaga scorbutica dilaudat. Gregor. Horst. Epist. Med. Sect. 2. p. m. 354. q. quod asellos atinet non repugnarem, tam virtute sua tartareas collectiones easdem dissolvere, quam etiam aliena quadam qualitate vim expultricem extimulare posse, quo conjunctis aliis appropriatis eò citius malignitas nervosis partibus inimica discutatur. Confirmat hoc ipsum Valent. Andr. Mollenbroec. de varis c. 13. p. m. 237. & maximam vim habere obstructionem viscerum referandi, & tartareas collectiones dissolvendi. Allegat ibidem literas Lic. Pflug Chymiatri Erfurtensis, se putare quod ex iis æquivalens cum eo, quod ex viperis fit, medicamentum parari possit, si in sal redigantur imo exiccati & pulverisati chtonicos morbos curent, quia ob sal terræ mire aperiant & deoppilent. Narratque simul in iisdem literis, Empiricum Anglum ex Cantharidibus sal crystallinum parasse eoque in curandis morbis multa præstitisse ac dimidio istius salis grano pro dosi, podagricos & calculosos prodigiöse curasse. Quod ultimum tamen suo læco relinquimus.

XXIII.

Denique etiam usurpantur, pro curandis ulceribus malignis & phagædenicis, item vulneta recentia & inveterata solent nonnulli curare usu interno asellorum ac in Anglia hoc usitatum esse Ettmüllerus refert. Exemplum gravis ulceris curati per internum usum pulveris millepedum refert Laz. River. Cent. 4. obs. 89. p. m. 552. mulier nobilis laborans tumore mammae sinistrae perduro ex concretionem lactis, irritis omnibus

curata est sumendo ℥j pulveris millepedum præp. in jusculo per triduum, hujus autem pulveris eximias dotes sæpe vidimus & audivimus ab expertis in hujusmodi tumoribus ex lacte concreto, nec non etiam in cancro mammarum ac reliquatum partium, ut contigit cuidam viro religioso, qui patiebatur ulcera multa etiam profunda in multis partibus corporis, præcipue vero in tibiis, à quibus brevi tempore curatus est sumendo ℥i prædicti pulveris, per 7. vel 8. dies alternos, præmissis tamen præmittendis, præterea pulvis hic cum sit tenuium partium, insigne præbet aperitivum & diureticum.

XXIV.

Multifarii usus esse ex dictis patet, ut recte Galeno non uno in loco & non ad unum morbum celebrentur, ita externo usu varie se quoque commendant, uti ex supra dictis satis patet, vivi impositi phagedænam perimere dicuntur Schroëdero, itemque paronychiæ succurrunt, mammis foeminarum exulceratis conducunt in forma emplastri, contriti & cum therebinthina, myrrha, applicati ulcera aliàs sanatu difficilia curant, in fistulis succus è vivis elicitus inijcitur, & si quæ sunt alia.

XXV.

Non tamen promiscue & sine cautela exhiberi debent, ipsum pulverem squameum quasi & vel originis causa, ingratiorem pronunciat Dan. Ludov. cap. d. diureticis animalibus. p. m. 336. dum dentur tot acceptiora palliativa, & nihilominus ipsa dispositio (calculosa) inemendabilis passive deprehendatur: sed non quævis ingrata sunt statim rejicienda, & lubenter concedimus iis qui talia remedia ratione originis abhorrent, non esse exhibenda, nec etiam insciis sed multi tamen dan-

tur, qui talia plane non fastidiunt, modo optatus sequatur effectus.

XXVI.

Circa dosin quoque cauti esse debemus, quidam exhibeat à ℥j ad ℥j in pulvere, quæ dosis tum ratione molis, tum ratione effectus nimia est, est enim pulvis levis admodum, & recte Schroederus dicit: non facile ℥j transcendendo, nec usum continuo nimia quippe resolvendi vi incommoda non parva inferre possunt. Satius mihi videretur à minori dosi incipere, eamque pro tolerantia ægroti, & morbi conditione sensim augere. Aliàs quoque varia incommoda recensentur, quæ post assumptionem insequuntur, nimirum calor totius corporis, pruritus in inguine, non secus ac ex cantharidibus assumtis, id quod tamen vix aliter quam de dosi excessiva intelligendum erit, angustia præcordiorum, & in tenerioribus deliquia, hinc cum acres sint aselli, in delicatis ob metum incommodorum dictorum vix pulverem eorum in usu esse censet Ettm. Comment. Ludov.

XXVII.

Ulterius & hoc observandum, quod in compa-
cto siliceoque calculo nil valeant: deinde quod in
ipsis doloribus nephriticis atrocioribus nil vel parum
valeant, in propellendo renum calculo, sicuti in genere
reliqua quoque fortiora calidiora & acriora pellentia
exulare debent, præsentem scilicet vehementiore urete-
rum crispatura, uti Ludovici loquitur, qua supposita
omnia pellentia in vanum adhibentur, cum alias dolo-
res exasperentur, potius tunc conveniunt lubricantia,
blanda demulcentia, anodyna & antispasmodica.

XXVIII.

Modus exhibendi varius est, vel enim recenter

capiuntur & succus expressus vel in jusculo, aut aqua
convenienti, vel etiam vino albo diuretico exhiben-
tur. Addi potest vino cinamomum, & saccharo edul-
coretur. Qua ratione vero copia eorum colligi possit,
modum tradit Mollenbrocc. de varis p. m. 238. si nimi-
rum orbes jusculo carniū madefacti in cellis aliisque
subterraneis locis, ubi degere solent, ponantur, facile
ibidem congregabuntur, quos in vas aliquod conijcere
& brevi temporis spacio magnam eorum copiam ha-
bere potest. Exsiccati in forma pulveris dantur, licet
hac ratione sint ingratiore. Quomodo vero sub aliis
formulis tam interne quam externe dari possint, ex su-
perioribus thesibus facile perspicui poterit.

XXIX.

Hoc adhuc adjungendum esse videtur, an signa-
tura aliquod indicium præbeat de viribus millepedum,
siquidem nonnulli dicunt locum natalem saxosum indi-
care ad calculorum curationem asellos facere, pariter
aptitudine & propensione se contrahendi indicare ad
convulsiones non esse inutiles, quæ indicia tamen in-
firmo admodum stant talo, nec ulli solido fundamen-
to innituntur.

XXX.

Varie autem millepedum instituuntur præpara-
tiones, alii cum vino lavant, & exsiccant, alii cum a-
ceto idem faciunt. Ludovici Pharm. asellos modo
simplicissimo nec vulgo destructorie potius præparatos
cujuslibet delectui remittit. Et quo simplicior est præ-
paratio eo videtur melior, Sennert. Prax. l. c. p. 849.
seq. profert præparationem. Sumuntur millepedes,
aqua ononidis abluuntur, ut à sordibus purgentur, de-
inde vino Hispanico inebriantur, hinc conjiciuntur in
ollas vitreatas luto diligenter occlusas, in furnum à
panis

panis coctione calentem collocantur, ut in pulverem redigi possint. Huic pulveri rursus affunditur vinum Hispanicum, & sic imbibitio & exsiccatio tertio repetitur, quarta vice hoc liquore irrorantur, & ∇ fragor. \mathfrak{z} ij spir. vitriol. \mathfrak{z} ss. iterum pulvis exsiccatetur & tenuissime contritus in vitro usui servetur. Sola lotio cum vino sufficere nobis videtur & vase clauso exsiccatio, nec opus est ut lotio tertia vice repetatur, sicuti eam suadet Pharm. Aug. p. m. 405. fit enim cum partium volatilium deperditione. Neque enim, iudicio Zwelfferi ulla venenositas ab asellis pertimescenda est, quin potius cavendum, ne in dosi ac utendi modo error committatur.

XXXI:

Nec tam correctio est quam castratio quando siccitas & pulverisatas spiritu vitrioli imbibunt, nam secundum Hoffman. Clav. in Schroed. sufficiunt tantum in pulverem redacti absque spiritus vitrioli imbibitione ad mucilagines tartareas in renibus & vesica resolvendas. Longe magis est præparatio destructoria, quando collectan. chymica Leydens. cap. 143. p. m. 126. talem millepedum præparationem in calculo & urinæ difficultate docent, ut abluantur in vino albo, in vase terreo cooperto in cineres comburantur. Postea in alcohol terantur, vino irrorentur quantum imbibere possunt, levi igne siccantur de novo vino albo irrorantur, hoc tertia vice repetitur, ultima vice singulis uncis asellorum in cineres crematorum additur olei vitrioli \mathfrak{z} j, exsicantur cum spatula lignea ad siccitatem, ita obtineri dicunt pulverem diureticum maximarum virium, cuius \mathfrak{z} j exhibent cum aq. vitæ \mathfrak{z} ss & decoct. cicer. \mathfrak{z} v. l. vj. exhibendum mane jejuno stomacho hor. iij vel v. ante pastum.

XX XII.

Parari etiam ex iisdem posset magisterium, cum spiritu nitri & oleo tartari ad imitationem magisterii cantharidum Ludovici p. m. 336. ad urinæ mucorisque sollicitationem, quo tamen commode carere possumus. Tinctura quoque inde fieri poterit, si cum liquore nitri fixi irrorentur, & spiritus vini tartari satus affundatur, Willisius extractionem cum tinctura tartari parat, uti supra allegavimus. Aqua diuretica efficax & valida inde per distillationem elici poterit, qualem ex Willisio supra descripsimus. Nonnulli affusione aquæ appropriatæ ophthalmicam aquam destillant quam in oculorum vulneribus atque ulceribus laudant. Infunduntur quoque in oleo pro usu externo anodyno.

XXX III.

Et hæ sunt præcipuæ præparations. Eduard. Bolnestus in autora chymica cap. 5. §. 10. p. m. 20. tradit quintam essentiam centipedum, quam commendat summum sanguinis purificativum etiam in lepra, & ad omne genus ulcerum, sed præterquam quod elogia hæc sint hyperbolica, laboriosus eam parandi modus vix operæ pretium mereri videtur. Cæterum hoc ultimo adhuc subjungendum, si millepedæ integræ destillentur, vel ex retorta vitrea, vel ex cucurbita igne arenæ, exhibebunt. 1. Phlegma. 2. Spiritum urinosum, 3.

Sal volatile, & denique 4. Oleum

Empyreumaticum.

F I N I S.

Pereximio Dn. Respondenti

Amico perdilecto

DE

Speciosis in Medicina

progressibus gratulatur

FRANCISCUS BALTHASAR

von Lindern / M. D.

Erpulchre & non insigni ratione Mant. l. ii. syl. laborum præmia acquirendi hocce sequenti præstantissimo remedio viam nobis manifestavit, dicendo,

*Certandum est nulli veniunt sine Marte
Triumpho,*

Et nisi certanti nulla corona datur.

Et profecto elegantissimum hoc assertum si ulla in arte vel scientia, certe in Medicina est commendandum, quippe cujus solida fundamenta non nisi industria ac indefesso labore acquiri possunt. Tu itaque pereximie Domine Defendens
quam

quam optime quoque facis, qui felices
 in studiis facere satagis progressus, ut ar-
 denti desiderio fastigium honoris adscen-
 dendi diligentianimo incedas & pro tem-
 pore ea, quæ manuductione fideli Præce-
 ptorum Tuorum per plures hæctenus an-
 nos imbibisti, publico documento pro-
 prio Marte & ingenio elaborato, jam so-
 lenni Eruditorum disquisitioni exponas.
 Propterea nullum dubium est, si ita co-
 natu infatigabili pergas, quin per Indu-
 striam hancce futurum sit, ut Metam
 præmiis abundantem ad mea Tuorum-
 que tandem Vota adipiscaris. Vale da-
 bam Arg. è Muséo d. 5. Februar. 1711.

DUm quid de centumpedibus de-
fendere tentas

Sic precor ex animo ut numen
conata secundet,

Assistatque tuis studiis cum laude per-
actis

Quo tandem largam messem decerpere
possis.

*Hæc pauca animo suo dilecto Respondenti
apponere voluit*

J. A. Leitersperger, Med. Cultor.

Uitibi de celsâ proponis, Amice,
Cathedrâ,

Millepedum vires hocce die
eruerere;

Et dubiis contorta plicis quæsitâ, parato
Ac exquisito solvere iudicio,

Gratu-

Gratulor ex animo Tibi , semper & ap-
precor , hisce

Adspirent coeptis fata secunda tuis.

Ita

Doctissimo Domino Respondenti

Commilitoni suo amantissimo

vovet

Joh. Casparus Mustinger,
Med. & Chir. Stud.

Um TIBI sit curæ , dare jam spe-
cimen studiorum

Ardua scrutando sedulitate

Tua;

Dum foves nisus hos , laudibus ecce ve-
hêris,

Atque Galenus opes, commoda mul-
ta dabit.

*Paucula hæc Dn. Respondenti ex sincero amicitia
vinculo gratulabundus adjecit,*

J. J. Keerner, SS. Th. Stud.

Iccine mi affinis ! docto tentami-
ne complex?

Spem claræ stirpis? sic tibi mu-
sa favet;

Perge Tuis studiis , nam nil nisi vera fa-
tebor.

Inde eris aonii gloria magna chori.

*Hæc pauca Nobilissimo Dno Respondenti nec non Cognato
sibi Charissimo in perpetui amoris
testimonium adscribit*

M. Elvert , LL. Cultor.

